

Příloha

Text projevu Ivana Hlaváčka na slavnostní prezentaci v Italském kulturním institutu v Praze dne 24. dubna 2014

Čím začít? Archivní historií či pohledem na autorku, jejíž knihu tu představujeme? Ale ono je to vlastně jedno, neboť jde o tak spojité nádoby – omluvám se kol. Gregorovičové (rozené Chýlové) za toto v jiném kontextu dosti nevhodné slovo – že vlastně obě jedno jsou. A přesto autorčiny začátky byly jiné a jistě ani ona si svůj budoucí odborný život nepředstavovala jako doslova posthumní archivářka toskánských Habsburků, nadto v dobách raného novověku. Ale spadla jejich kouzlu, či snad spíše osudu, na celý život. Kdo by se po její disertaci o knihovně jednoho profesora pražské univerzity mohl domnívat, že dojde k takové proměně! Ale dochovaných knih pražských univerzitních mistrů je omezený počet, zatím co archivních krabic nezpracovaného úředního materiálu není sice nekonečno, ale rozhodně se řádově liší od počtu zmíněných knih. A znovu se ukazuje, že „řemeslo“ pomocné historické práce se netýká jen úzkého okruhu medievistiky, z níž se dříve především vycházelo, ale že jeho aplikace na konkrétní materiál má široké uplatnění. Jinými slovy řečeno: podstatná je obecná připravenost, která umožňuje postavit se čelem náporu jiného, masivně dochovaného archivního materiálu. Ostatně svědčí o tom i, ba třeba říci, že především, kniha, která je vlastním předmětem našeho dnešního setkání. Více o své cestě za poznáním toskánských Habsburků poví jistě autorka sama. Já zde musím ještě říci aspoň tolik, že se zde současně nabízí téma o neobyčejné aktuálnosti kulturně politické. Itálie a Čechy. To je stále výzva, která byla využita zatím vždy jen částečně. Jde totiž o téma, které tvoří důležitou součást české kultury od středověku až do dob zcela nedávných. Mluví se přitom zpravidla pouze jednosměrně: Petrus de Vinea a Čechy, Dante či Petrarca a Čechy či Karel IV., papežství a český stát od raného středověku až do současnosti, Claudia Cardinalová či Sofia Lorenová. Ale každý z vás si najde sám pro sebe řadu dalších témat a osobností z dob dávných, mladších i těch nedávných. Ostatně setkáváme se s jejich fyzickými produkty doslova každodenně a vlastně si jejich původ či alespoň inspiraci, ani neuvědomujeme, ač bychom ovšem měli. Ať šlo o malíře, sochaře, architektky, hudebníky... Druhá miska vah je samozřejmě nemůže vyvážit, byť se na ní nachází *Il divino Boemo* a byli by tu i další. Ostatně fenomén Itálie nesmazatelně poznamenal i jiné regiony.

Ale vraťme se k „papírům“, které jsou východiskem našeho setkání. Ty jsou samy o sobě ovšem němé a k výpovědi musí být přinuceny. Někdy velkým, jindy ale ještě větším úsilím lidí, jejichž jména zůstávají zpravidla, byť nezasloužené v pozadí. Jsem rád, ba více než rád, mohu-li zde konstatovat, že zde jedna z těch osobností v pozadí, o nichž je řeč, z něho vystupuje alespoň tímto

způsobem do popředí. To, že se český stát stará, a lze říci, že dobře stará, o část italského kulturního dědictví, není jistě konstatování zanedbatelné. Je ovšem třeba říci, že to je možné pouze prostřednictvím konkrétních lidí, lidí, kteří se svému „řemeslu“, chci říci, že v tomto případě svému“ archivnímu fondu, upsali. Český stát tak jejich prostřednictvím kvalifikovaně splácí nejen malou oplátkou svůj dluh za to, čím italská kultura přispěla k rozvoji kultury české v průběhu dlouhých staletí, ale přispívá tak současně nemalou hřivnou i k tomu, že se prohloubily a vlastně nejdřív vůbec po desetiletích násilného přerušování znovu navázaly, vědecké a samozřejmě i osobní styky mezi českými a italskými archiváři a archivářkami. Je to mnoho nebo málo? Neumím jednoznačně odpovědět. Myslím si však, že je to dost na to, abychom mohli říci, že naše dnešní setkání je něčím více, než jen přátelským gestem. Více než zřetelně to pak navozuje předkládaná kniha (a ovšem práce za ní stojící), která je současně i příslibem pro budoucnost ze strany české. A nutně s tím souzní opravdu neopakovatelná ambiente tohoto kulturního prostředí ze strany italské. My, kteří jsme sem dnes přišli, se jí cítíme osloveni nad jiné důrazně, ale současně důstojně. A tak vzniká závazek, který je možno považovat za oboustranný: pokračovat v naznačeném směru, který ukazuje jak „němý“ papír je schopen, je-li kvalifikované tázán, vydat svědectví překvapivě aktuální, i když nás od doby jeho vzniku nedělí týdny, ani roky, ale staletí. Děkuji vám všem za vlídnou pozornost, s níž jste vyslechli těchto pár neučesaných vět. Jsem si jist, že kolegyně Gregorovičová je doplní více než kvalifikovaně. Lze uzavřít citátem: „*man vergilt seinem Lehrer schlecht, wenn man nur Schüler bleibt*“. Dodát mohu, že se to v tomto případě opravdu naplnilo.

Pozdravný dopis emeritního ředitele Domáciho, dvorského a státního archivu ve Vídni Leopolda Auera pro slavnostní prezentaci v Italském kulturním institutu v Praze dne 24. dubna 2014

Archivi costituiscono una parte importante della memoria collettiva dell'umanità. Riflettendo le attività dei loro creatori e quindi i contatti di essi con altre persone o istituzioni gli archivi divengono, automaticamente, punti fissi di una rete documentaria. L'archivio di famiglia degli Asburgo Lorena toscani, oggi custodito nell'archivio nazionale di Praga, allo cui studio Eva Gregorovičová ha dedicato una gran parte della sua vita scientifica, ce ne mostra un bel esempio.

Formato dal governo provvisorio toscano nel 1859 dopo l'esilio della dinastia e più tardi trasferito a Salisburgo e finalmente in Boemia, l'archivio nelle sue tredici sezioni comprende i documenti riguardo ai singoli membri del ramo toscano, soprattutto quelli dei granduchi ma anche di altre persone come gli arciduchi Luigi Salvatore o Giovanni Salvatore (Orth). Fra la ricca documentazione

meritano un interesse particolare le famose relazioni di Pietro Leopoldo sui suoi viaggi toscani, i diari, memorie e corrispondenze del granduca Leopoldo II, la documentazione sui movimenti unitari e antiunitari italiani, i manoscritti e corrispondenze scientifici di Luigi Salvatore e non ultimamente tre poesie autografe di Lorenzo il Magnifico.

Questo materiale offre la possibilità di completare la documentazione di altri archivi, particolarmente quelli di Firenze o Vienna, ma anche, come nel caso dell'unità d'Italia, di Londra, Parigi e Torino, costituendo quindi un materiale di una dimensione veramente europea. Con i suoi saggi raccolti nel bellissimo volume che oggi si presenta, Eva Gregorovicova non ha soltanto ricostruito le vicende degli archivi degli Asburgo Lorena toscani, ma essa ha anche aperto nuovi cantieri di ricerca fra archivi e studiosi austriaci, cechi e italiani, contribuendo così a una cooperazione scientifica al di là delle frontiere nazionali. Inoltre ha messo le sue conoscenze a disposizione di varie conferenze ed esposizioni sugli Asburgo Lorena in Italia, Austria e nella repubblica ceca. Alle più vive felicitazioni per questo presente volume s'aggiunge l'augurio che Eva Gregorovicova trovi la possibilità di proseguire le sue ricerche così importanti sul nostro comune patrimonio culturale.

Dopis emeritní ředitelky Státního archivu ve Florencii Rosalie Manno Tolu zaslaný Evě Gregorovičové při příležitosti slavnostní prezentace v Italském kulturním institutu v Praze dne 24. dubna 2014

Cara Eva,

ho ricevuto con grande piacere il bellissimo libro dei tuoi scritti. Un libro imponente, che mette a disposizione degli studiosi i frutti del tuo lungo e appassionato lavoro sulla storia degli Asburgo Lorena e il governo della Toscana e sulle complesse vicende del loro archivio familiare.

Disporre adesso, in un unico volume, degli studi che hai svolto nei grandi Archivi di Praga e di Firenze faciliterà gli studi di archivisti e storici, che da tempo hanno potuto contare sulla tua competenza e molto spesso sulla tua generosa amicizia.

Nel mio caso, questa è testimoniata anche da uno scaffale della mia biblioteca, occupato dalle belle pubblicazioni che mi hai donato in occasione dei nostri incontri annuali. I tuoi arrivi a Firenze da Praga, per le missioni di studio che hai svolto negli anni, ci davano ogni volta occasioni di incontro, e a me fornivano di volta in volta sorprendenti aggiornamenti sulle tante iniziative culturali che ti avevano impegnata con entusiasmo durante l'anno: ricerche, convegni, mostre, progetti di valorizzazione, quasi sempre di carattere internazionale e sempre incentrati sulla storia e i contenuti degli archivi della Boemia e dell'archivio degli Asburgo di Toscana.

Mi piace ricordare in particolare alcuni momenti che ci hanno viste impegnate insieme intorno a quelle fonti archivistiche che, per la loro straordinaria importanza, hanno prodotto una feconda cooperazione culturale - iniziata negli anni Settanta del secolo scorso - tra l'Archivio Nazionale di Praga e l'Archivio di Stato di Firenze.

Penso al volume su *Le carte di Ferdinando III e di Leopoldo II nell'Archivio centrale di Stato di Praga*, curato da Stefano Vitali e Carlo Vivoli, con un tuo saggio importante su *L'Archivio familiare degli Asburgo di Toscana negli Archivi cèchi*. Il libro fu presentato presso l'Istituto italiano di cultura di Praga l'11 maggio 2000, ed ebbi l'onore e il piacere di far parte della delegazione italiana che intervenne a quell'incontro.

Penso poi al convegno internazionale con cui l'Archivio di Stato di Firenze, nel 2002, volle ricordare il 150° anniversario della sua fondazione e alla tua partecipazione con il bel contributo su *Archivistica e archivi nella Boemia del XIX secolo. Sull'inizio della ricerca negli archivi d'Italia*.

E infine mi piace ricordare *Archives in International Context*, il convegno tenutosi nel 2004 presso l'Archivio Centrale di Stato di Praga, al quale presi parte con Stefano Vitali e che fu per me anche un'occasione preziosa per conoscere meglio da vicino l'Archivio Nazionale di Praga nella sua nuova e bellissima sede, dove tu ci introducesti con maestria professionale e con la consueta squisita e affettuosa accoglienza. Mi fa molto piacere che il mio intervento al congresso sia stato inserito nel tuo libro e ti ringrazio moltissimo per questo.

Cara Eva, avrei voluto aggiungere a questi ricordi anche quello della prossima presentazione a Praga del volume che dà ragione del tuo lungo e intenso impegno negli archivi; purtroppo non mi sarà possibile essere presente, ma lo sarò senz'altro in occasione della presentazione fiorentina del libro, che spero avverrà nei prossimi mesi.

Intanto voglio farti giungere i complimenti più vivi e sinceri per questa tappa fondamentale del tuo straordinario percorso professionale, che sono certa avrà ulteriori nuove e, come sempre, sorprendenti mete.

Auguri carissimi e a presto rivederci, con tutta la mia amicizia.